

בינת ההלכה

מאת יצחק בירך דסקל - דיין ומו"צ

גליון מס' קסב פרשת לך לך תשפ"ג

והפסקי תשובות

תמצית הלכות אקטואליות

על פי השו"ע והמשנה ברורה

כתב המחבר באורח חיים שכא, ב "אין עושין (א) מי מלח הרבה ביחד לתת לתוך (ב) הכבשים, משום דדמי (ג) לעיבוד, אבל יכול לעשות ממנו מעט לתת לתוך (ד) התבשיל; ואם נתן לתוכו שני שלישי מלח, אסור לעשות ממנו אפילו (ה) מעט". ע"כ.

וכתב המשנה ברורה:

(א) מי מלח - וה"ה אם נותן יין וחומץ ושאר משקין במלח:

(ב) הכבשים - ירק שכובשין אותו כדי להתקיים, שכיון שנותן מי המלח כדי להתקיים, דמי לעיבוד העור שהמלח מקיימו, ואף על גב דקי"ל אין עיבוד באוכלין מדאורייתא, מ"מ מדרבנן מיהו אסור כמו שכתבו הפוסקים. וכתב בספר תוספת שבת דוקא אם כונתו לתת לתוך הכבשים, אבל אם אין כונתו לזה, [נהיינו שדעתו לחלקם לתוך התבשילין] אפילו הרבה מותר, אבל א"ר אסור, וכן משמע במאירי שכתב דרק במעט התירו מפני שניכר שאין עושה רק לצורך שעה משא"כ בהרבה יסברו שעושה לצורך חול ע"ש:

(ג) משום דדמי לעיבוד - ואפילו אם נותן שמן לתוך מי המלח להטעים ג"כ אסור. ואם נותן שמן להמים קודם שנותן המלח לתוכו או בהמלח קודם שנותן המים לתוכו יש מקילין בזה, משום שהשמן מחליש את כח המלח מלהיות עז ואין עליו שם מי מלח, והא דאסרו אם הוא נותן שמן לבסוף משום דבשעה שהוא נותן מים ומלח יחד הוא נראה כמעבד:

(ד) התבשיל - או לטבול בהן פתו וכן מותר לשפוך על נתחי עוף ודג צלוי ובין אם הוא עושה לצורך סעודה זו או לצורך אחרת אבל אסור לעשות לצורך חול:

(ה) אפילו מעט - מפני שנראה כעושה מוריים לכבוש בו דגים שכן דרך לעשות מוריים. כתב א"ר בשם מהר"ש שמותר להוסיף חומץ במוריים אחר שכבר נתיבשה:

וכתב בפסקי תשובות

סעי' ב', שו"ע: אין עושין מי מלח הרבה וכו'. ועיין היטב במשנ"ב וביה"ל ושעה"צ. והנה בזמנינו אין מצוי כל כך עשיית מי מלח, אלא בליל התקדש חג הפסח נוהגין כל ישראל להשתמש במי מלח לצורך טיבול הכרפס, אך פעמים שגם בשאר ימות השנה עושים מי מלח כדי לטבל בהם, או לערותן על תבשילין ומאכלים שונים להטעימם, או לצורך רפואה.

ובודאי לכתחילה יש להכין המי מלח מערב שבת, ואם שכח רשאי לעשותו בשבת אך בכמות מוגבלת כמה שצריך להשתמש בו לסעודה אחת ותו לא, ולא יהיה כמות המלח יותר משני שלישים נגד המים, ובכל ענין אין רשאי לערות מי המלח על ירקות ושאר מאכלים הראויים לכבישה, ואפילו עושה מעט ואכלם מיד, ואינו רשאי אלא לקחת חתיכה ולטבל במי מלח ולאכול מיד.

וחמור עשיית מי מלח יותר ממליחת ירקות, כי בעוד שבמליחת ירקות התירו אם מניח גם שמן, כי טבע השמן להחליש כח המלח (וכדלקמיה אות ב'), בעשיית מי מלח אסור אפילו מערב שמן במי המלח.

ולהניח מלח במרק ושאר משקין בכדי להטעימם, אין בזה שום חשש, ואין בזה כלל גדר עשיית מי מלח, כיון שאין המטרה על מנת לטבל בהם או לערותם על מאכלים אחרים, אלא הם עצמם נאכלים כתבשיל או כמסקה.

אבל יש לימנע מלעשות 'רוטב' בשבת, ע"י ערבוב תבלינים במים או בחומץ עם שמן וכדומה, כדי לטבל בהם ביצים או שאר מאכלים ותבשילים, אם לא לפי הכללים הנ"ל של עשיית 'מי מלח'.

ודע, כי יש הסוברים שכשם שאסרו לעשות מי מלח, כמו כן אין לעשות בשבת מי סוכר מרוכזים באופן שראויים לכבוש בהם פירות לכבישה ולקיום, אך בשו"ע וכל נושאי כליו ושאר פוסקים לא מוזכר דבר זה כלל.